

Szabó Palócz Attila

A folytonosságban élni

Szabados György a kanizsai jazzfesztiválon

"Minden zenének épp a lényegét nem lehet leírni, csak azt lehet felvázolni, ami alkalmas arra, hogy azt a már szellemi tartományt, azt a stílárts tisztaságot, karaktert elérjük, amit a zeneszerző megalkotott. (...) A lényeg az, hogy nem csupán az árva hangok váltják ki, adják meg a lehetőséget, bűvölik elő az emberben azt az érzetet, amely végül is a stílust eleveníti meg. Itt van az interpretáló művészet létjogosultsága, hogyan tud élni azzal a lehetőséggel, amit a kotta ad, hogyan képes megidézni azt a szellemiséget és kialakítani egy stílust, olyat, amelyet a zeneszerző lehetővé tett, körülhatárolt, feldobott."

(Szabados György)

A kanizsai jazznapok vendége volt Szabados György kiváló magyarországi zongorista, zeneszerző, zeneteoretikus, aki Magyar Királyi Udvari Zenekarát is "magával hozta".

- Az improvizatív zenében elvitathatatlan a történő pillanat jelentősége, az improvizáció "létrejöttének", "megtörténésének" a pillanata, ezt pedig nagyban befolyásolja a környezet, amelyik az improvizációt övezi. Milyen hatással van Önre, mit vált ki Önből ez a kanizsai, jellegzetesen kisvárosi hangulat?

- Az életet lehet egyrészt élvezni, másrészt szenvedni, illetve hát nyilvánvaló, hogy javarészt mind a kettőt, felváltva vagy egyszerre. Ezt azért különböztetem így meg, mert ha az ember egy kisvárosba érkezik, akkor az első benyomásaitól függően - avagy netán, ha már többször volt ott, a régebbi emlékeivel megrakottan élvezheti azt a kis helyet, azt a kis környezetet, azt a tájat és az ottani kellemességeket, kellemet, de a másik része a dolognak, vagyis, hogy az életet lehet szenvedni is, az a világ vitelét jelenti. Azt, hogy semmi sem áll meg, sem az élet, sem a halál nem áll meg, a kettő egymásnak besegít - mert egyáltalán nem egymás ellen dolgozik a kettő, hanem kölcsönösen segítik egymást -, ilyen értelemben mondhatom azt, hogy minden egyes ilyen találkozás egyúttal egy a hely szellemében való megmerítkezés, amelyben az egész élet benne van. Megérkezik az ember egy ilyen kisvárosba, mint, mondjuk, Kanizsa, akkor, ma már - hiszen már több mint tíz éve időközönként ide visszajutok - nagyon határozott, nagyon körülhatárolható elméletegyüttes az, amit hozok magammal és amely találkozik itt a mindenkori helyzettel, a változásokkal és így tovább. A dologban az az érdekes, hogy ez egy

elég jellegzetes bácskai város, de azt hiszem, hogy a bácskai világnak ráadásul egy esszenciális pontja. Éppen azért, mert hát, ugye, még Zentánál is kisebb és ugyanakkor a városiasságnak azok a merevítő hatásai, amelyek aztán a metropolisokban válnak szinte ordenárévá, tehát túlzottá és hatalmassá és emberpusztítóvá, itt egyáltalán nincsenek.

Itt, hogy csak egy pár dolgot említsek, például az, hogy a mostani magyar határ mentén van Kanizsa, ilyen értelemben a Kis-Jugoszlávia központjától számítva periférikusan helyezkedik el, tehát a nem magyar kultúráknak - tehát ez alatt nem csak a szerbet értem, hanem, mondjuk a törököt, macedónt meg egyebeket is - az ereje, a hatása nem érvényesült úgy, mint esetleg kicsivel délebbre. Szinte alig talál az ember Magyarországon olyan helyet, ami ehhez fogható lenne, mondjuk, a századfordulós hangulat vonatkozásában. Itt még mindig, ha az ember képletesen beleszagol a levegőbe, egész egyszerűen érezni lehet egy valamilyen régi magyar századfordulós hangulatot, egy posztmonarchikus helyzetet, amikor viszont már posztmonarchikus, tehát már megindult egy ilyen nagy kinyílás, megnyílás, és mindenre való éhség, miközben van egy nagyon is hűséges nyakasság a mélyben. Én ezt nagyon fontos kettősségnek tartom. Ez a kisvárosiasság számomra ebben az esetben nyeri el az értelmét. Mert ahol ez nem így történik, ott semmi előremutató nincs. Ebben a dologban az az előremutató a számomra - és azt hiszem, hogy ezzel nem állok egyedül - hogy megtartja az eredeti szemléletének a folytonosságát ez a kultúra, illetve a kultúra mögött működő tudat. Miközben mindenre kíváncsi, mindent integrálni akar, mindennel találkozni akar, mindent szeretne élvezni, de ugyanakkor meg is szenvedni vele, érte és általa. Tehát ez egy nagyon alkotó, kis kovásszerű szituáció.

Jellegzetes dolog volt, amikor először jöttem Kanizsára: Bicskei Zoltán kíséretében jöttünk át Szabadkáról autóbusszal, és ahogy átléptük a város határát, este lehetett már, olyan hét és nyolc óra között, itt szinte kihalt utcák voltak, akkor ahogy kinéztem az autóbusból, a jobboldali járdán egy hófehér lepedőbe burkolódzott, lebegő mozdulatokkal futó, vélhetően tizenévest, tizennégy-tizenöt éves féle valakit láttam, ahogy futott végig a járdán, és lebegett át az utcán, mint egy szellem. Szó szerint, mint ahogy régen azokat a lepedős szellemeket rajzolták. Én abban a pillanatban tudtam, hogy ez a kis figura, aki ezzel így játszott az alkonyatban, szellemet játszott, ő volt Bácska, illetve Kanizsa szelleme. Egyszerűen azóta is mindig ez van előttem, amikor találkozom Nagy József színházával, mikor nézem Bicskei Zoltán képeit, Cigonyát - Dobó Tihamért is ismertem, bár csak rövid ideig élt és aztán hamar meghalt, és hát mindazokat a meséket és történeteket és esti, éjszakai tábortüzes hangulatokat is, amelyeket átéltem itt, ezeket bizony mind-mind kifejezi ez az átlebegő szellem, aki valószínűleg egy kisgyerek lehetett, aki már akkor játszott, élte a szellemlétet. Van itt valami a légkörben, van valami idea, ami a

dolgokat a reális világon kívülre helyezi - és ezt pozitív értelemben mondom. Tehát pontosan tudja azt, hogy az emberi szellemnek és léleknek a dimenziói azok tulajdonképpen fészket nyernek bennünk, de valahonnan kívülről valók ezek a dolgok, és ezt így is kell fölfognunk. És ha ezt elengedjük magunkból és csak a realitásokban éljük az életünket, akkor iszonyatosan lepusztult lények leszünk, majdhogynem ilyen Gulág-lényekké degradálódunk. Bicskeinek van egy nagyon szép rajza, ami a Csönd városában című kötetében is benne van: egy kanizsai utcarészlet, ahol a házak is meg minden egy kicsit elmosódott, hajlékonyak az épületek, mintha egy finom vízrétegen keresztül látnánk őket, és a város felett egy hatalmas nagy fekete kő van, olyan, mint egy kipukkadt futball- labda, gyűrött állapotban. Ez tökéletesen tükrözi a város szellemét. Ugyanúgy, mint az az átfutó szellem.

Szóval, ha ezt most egy kicsit univerzálisabb gondolatként próbálom fölfogni, a gondolatnak az értelmét próbálom elnyerni, megtalálni magamban, akkor valószínűleg ez azt jelenti, hogy a folytonosságban kell élni. Tehát az improvizativitás abszolút a jelenhez kötött valami de úgy, hogy minden idegszálunkkal állandóan birtokoljuk újra a múltat, és előrenyújtogatjuk a csápjainkat a jövőbe. Ilyen értelemben a legalkotóbb és a legmagasabb kvalitásokat igénylő attitűd az improvizativitás, akár az életben, akár a művészetben.

Magyar Szó, 1995. XI. 28.

